

Yönetim Kurulu Üyelerinin Cezai Sorumluluğu

Yönetim kurulu, bir anonim şirketin yönetim ve temsil görevlerini üstlenen, ortaklığın ve ilgililerinin menfaatlerini etkileyebilecek yetkilerle donatılmış bir organ olarak karşımıza çıkar. Yönetim kuruluna tanınan bu denli geniş yetkiler, beraberinde aynı oranda sorumluluk da getirir. Bu sorumluluk çoğunlukla özel hukuk tazminat sorumluluğu olarak gündeme gelse de, yönetim kurulunun faaliyetlerinin piyasa ekonomisi ile doğrudan ilişkili olmasına yasa koyucu sessiz kalmamış ve üyelerin eylemlerine cezai yaptırımlar da bağlamıştır. Bu sebeple, yönetim kurulu üyelerinin kimi durumlarda yönetim ve temsil yetkilerini kullanmaları kimi zaman da şahsi eylemleri cezai sonuçlara yol açabilir.

Yönetim kurulu üyelerinin ceza sorumluluğu çoğu kez yönetim ve temsil yetkisinin kullanılması esnasında doğsa da yöneticilerin şahsi fiilleri sebebiyle de sorumluluklarının gündeme gelmesi mümkündür. Söz konusu sorumluluğa ilişkin hükümler hukukumuzda oldukça detaylı düzenlenmesine karşın bir o kadar da dağınıktır. Yönetim kurulu üyeleri hakkında 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ["TTK"] başta olmak üzere birden fazla kanunda cezai yaptırımlar öngörülmüştür.

I. Türk Ticaret Kanunu'ndan Doğan Cezai Sorumluluk

TTK'da düzenlenen cezai sorumluluk hükümleri aslında yalnızca yönetim kurulu üyelerine özgü olmayıp tüm tacirleri bağlayan hükümlerdir. Ancak yönetim kurulunun şirket idaresindeki yetki ve sorumlulukları göz önünde bulundurulduğunda, üyeler bu suçlar bakımından çoğu kez fail durumunda olurlar. TTK'da düzenlenen ve suç teşkil eden fiillerin çoğu için adli veya idari para cezaları öngörülmekte ise de bazı durumlarda hapis cezası dahi gündeme gelebilmektedir.

A. Hapis Cezası Öngörülen Haller

Kanun koyucu, TTK'da düzenlenen birtakım suçlar için para cezasını yeterli görmemiş ve bu suçlar bakımından hapis cezası öngörmüştür. Örneğin TTK md.549'da düzenlenen kuruluş, sermaye artırımı ve azaltılması ile birleşme, bölünme, tür değiştirme gibi işlemlerle ilgili belge ve beyanların gerçeğe aykırı olması durumunda, yönetim kurulu üyelerinin 1 [bir] yıldan 3 [üç] yıla kadar hapis cezasıyla karşılaşması mümkündür.

Hapis cezası öngörülen bir başka suç ise şirket sermayesi tamamıyla taahhüt olunmamış ve karşılığı ödenmemişken, sermayenin taahhüt edilmiş veya ödenmiş gibi gösterilmesi durumunda meydana gelir. Bu suçu işleyenler için 3 [üç] aydan 2 [iki] yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür.

Bununla birlikte, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bir şirket kurmak veya şirketin sermayesini artırmak amacıyla halktan para toplanması halinde failler 6 [altı] aydan iki [2] yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Hapis cezası öngörülen bir diğer önemli hal ise haksız rekabete ilişkindir. Haksız rekabet teşkil eden fiilleri kasten işleyenler hakkında hukuki sorumluluğa ek olarak 2 [iki] yıla kadar hapis veya adli para cezası düzenlenmiştir.

B. Adli Para Cezası Öngörülen Haller

Şirket yöneticilerinin yönetim ve temsil görevlerini yerine getirirken kamuyu aydınlatma ve şeffaflık ilkelerine riayet etmeleri gerekir. Yöneticilerin bu yükümlülüklerine aykırı davranışları cezai sorumluluklarını gündeme getirebilir. Örneğin, bağlı ve hâkim şirket raporu hazırlama yükümlülüğünü yerine getirmeyen yönetim kurulu üyeleri 200 [iki yüz] günden az olmamak üzere adli para cezası riskiyle karşı karşıyadır. Yine şeffaflık ilkesine aykırı olarak şirketin denetlenmesini engelleme suçunu işleyenler 300 [üç yüz] günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılır.

Ayrıca kamuyu aydınlatma yükümlülüğünden kaynaklanan internet sitesi oluşturma zorunluluğunu yerine getirmeyen veya gereken içeriği usulüne uygun şekilde siteye koymayan sorumlular için de adli para cezası düzenlenmiştir.

Yöneticilerin asli görevlerinden biri de şirket sermayesinin korunmasına ilişkindir. Bunun bir uzantısı da şirkete borçlanma yasağıdır. TTK'da bu durumun engellenmesi amacıyla birtakım cezai yaptırımlar öngörülmüştür. Örneğin yedek akçelerle birlikte kârı, geçmiş yıl zararlarını karşılayacak düzeyde olmadıkça pay sahiplerine borç verilmesi halinde yöneticiler 300 [üç yüz] günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılır. Bununla birlikte, pay sahibi olmayan yönetim kurulu üyeleri ile üyelerin pay

sahibi olmayan ilgili hükümde sayılan yakınlarına borç verilmesi durumunda da 300 [üç yüz] günden az olmamak kaydıyla adli para cezası uygulanır.

C. İdari Para Cezası Öngörülen Haller

TTK'da hapis cezası ve adli para cezasına ek olarak idari para cezası öngörülen haller de mevcuttur. Örneğin defter tutmaya ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmeyen kişiler hakkında 10,242-TL idari para cezası uygulanır.

Ayrıca hamiline yazılı pay senetlerinin Merkezi Kayıt Kuruluşu [“MKK”] nezdinde kayıtlarının tutulması artık yasal bir zorunluluktur. Buna göre, halka kapalı şirketlerde hamiline yazılı pay senedi bulunması halinde hem ilgili pay sahipleri hem de şirket yönetim kurulu açısından MKK'ya bildirim yükümlülüğü düzenlenmiştir. [MKK'ya bildirim yükümlülüğü hakkında detaylı bilgi için “Hamiline Yazılı Payların Kayıt Altına Alınmasına Dair Beklenen Tebliğ Yürürlüğe Girdi” başlıklı yazımızı inceleyebilirsiniz.] Yönetim kurulu üyelerinin bu bildirim yükümlülüğüne aykırı davranması halinde, 5.000- TL idari para cezası uygulanabilir.

II. Diğer Kanunlardan Doğan Cezai Sorumluluk

A. Türk Ceza Kanunu'nda Düzenlenen Suçlar

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu [“TCK”] yönetim kurulu üyeleri tarafından da işlenmesi mümkün olan çeşitli beyaz yaka suçlarına yer vermiştir. Bunlardan en yaygın olanı md.155'te düzenlenen güveni kötüye kullanma suçudur. Kişisel menfaat temin etmek amacıyla kendisine verilen yetkileri kötüye kullanarak şirketi zarara uğratan yönetim kurulu üyesi, TCK md.155/2 uyarınca güveni kötüye kullanma suçunun nitelikli halini işlemiş olur ve 7 [yedi] yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılabilir.

B. İş Güvenliği ve Özen Yükümlülüğünden Kaynaklanan Cezai Sorumluluk

Yönetim kurulu üyelerinin ihmali davranışları sebebiyle de suçlamalarla karşılaşmaları mümkündür. Şirketin veya işletmenin faaliyet alanıyla ilgili olarak yasal düzenlemelerce öngörülmüş birtakım önlemleri almayan sorumlular, bu ihmaller dolayı kendilerini fail konumunda bulabilirler. Şirket yöneticileri -somut- işveren vasfına sahip olduklarından bu sıfatlarından doğan birtakım sorumlulukları da mevcuttur. Buna göre, iş kazalarının önüne geçilmesi maksadıyla öngörülen güvenlik önlemlerinin ihmal edilmesi durumunda yöneticilerin cezai sorumluluğu gündeme gelebilir. Örneğin ölümlü bir iş kazasında, yöneticilerin taksirle öldürme –hatta kimi durumlarda olası kasıtlı öldürme– suçundan sorumlu tutulabilmesi mümkündür.

Yöneticilerin sorumluluğu yalnızca işçilere karşı değil, üçüncü kişilere ve hatta şirket müşterilerine karşı da söz konusu olabilir. Somutlaştırmak gerekirse, örneğin gıda sektöründe faaliyet gösteren bir şirketin yöneticisi, faaliyet alanına ilişkin kanun ve yönetmeliklerde öngörülen güvenlik önlemlerinin alınmaması neticesinde bir kimse zehirlenerek ölür veya yaralanırsa, taksirle öldürme veya taksirle yaralama suçuyla yargılanabilir.

C. İcra İflas Kanunu'nda Düzenlenen Suçlar

Yönetim kurulu üyelerinin cezai sorumluluğu 2004 sayılı İcra İflas Kanunu'nun [“İİK”] 345. maddesi uyarınca da söz konusu olabilir. Hükme göre, İİK'da düzenlenen suçların bir tüzel kişiliğin yönetimi esnasında meydana gelmesi halinde bu cezalar tüzel kişiliğin yönetim kurulu üyeleri hakkında uygulanır. Örneğin, bir işin yapılması veya yapılmaması hakkındaki ilam hükümlerine muhalefet edenlerin hakkında 3 [üç] aya kadar tazyik hapsiyle cezalandırılacağı öngörülmüş olup bu fiilin bir tüzel kişiliğin idaresi esnasında işlenmesi halinde yaptırımın muhatabı yönetim kurulu olacaktır.

İİK'da düzenlenen ve yönetim kurulu üyeleri açısından gündeme gelebilecek suçlara bir başka örnek ise iflas isteme zorunluluğuna ilişkindir. Buna göre, şirketin mevcudunun şirket borçlarını karşılamaması durumunda iflasın istenmesi zorunluluğunu yerine getirmeyen şirket yöneticileri, şirket alacaklılarından birinin şikâyeti üzerine on günden üç aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılabilir.

D. Sermaye Piyasası Mevzuatında Düzenlenen İdari Yaptırımlar ve Suçlar

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda [“SerPK”], bu kanuna tabi şirketlerde görev alan yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu doğurabilecek birtakım cezai yaptırımlar düzenlenmektedir. Kanunun 103. maddesi sorumluluk alanını oldukça genişletmekte olup SerPK hükümleri ile Sermaye Piyasası Kurulu tarafından alınacak kararlara aykırı davranışların 51.236-TL'den 640.442-TL'ye kadar idari para cezası ile cezalandırılacağı öngörülmektedir.

SerPK'daki cezai düzenlemeler arasında suçlar da bulunmaktadır. Örneğin 106. maddede düzenlen bilgi suistimali suçu, yapılan görev gereği öğrenilen, bir piyasa aracının değerini veya yatırımcı kararlarını etkileyecek nitelikteki bilgiler vasıtasıyla menfaat

temin edilmesi durumunda gündeme gelecek olup bu suçlu işleyenler hakkında 3 [üç] yıldan 5 [beş] yıla kadar hapis veya adli para cezası uygulanır.

III. Şirket Tüzel Kişiliğine Kesilen Cezalardan Sorumluluk

Hukukumuzda kural olarak tüzel kişiler hakkında cezai yaptırım uygulanamayacağı kabul edilmiştir. Tüzel kişiler hakkında yalnızca faaliyet izninin iptali ve müsadere olmak üzere güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Ancak 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 43/A maddesinde TCK ve sair kanunlarda düzenlenen bazı suçlara atıfta bulunularak tüzel kişiliğin yararına bu suçların işlenmesi halinde failin sorumluluğu dışında, şirket hakkında da suç fiili ile elde edilen menfaatin iki katından az olmamak üzere 10.000-TL'den 50.000.000-TL'ye kadar idari para cezasına hükmedilebileceği düzenlenmiştir. Rüşvet, dolandırıcılık ve ihaleye fesat karıştırma suçları, madde kapsamında değinilen suçlara örnek verilebilir. Bu suçlar bizzat yöneticiler tarafından işlenebileceği gibi yönetici olmayıp şirketin faaliyeti çerçevesinde görev alan kişilerce de işlenebilir.

IV. Değerlendirme

Yönetim kurulu üyeleri, yaptıkları işin niteliği gereği bünyelerinde geniş yetki ve aynı oranda sorumluluk barındırırlar. Yöneticilerin kanunlarda düzenlenen hükümlerin ihlali halinde hukuki sorumluluklarının yanı sıra hapis cezasına varan cezai yaptırımlarla karşılaşmaları da mümkündür. Yasal düzenlemelere riayet ederek, yöneticilerin şirket içindeki görev dağılımının ve sorumluluklarının açıkça belirlenmesi, ileride karşılaşılması muhtemel olumsuz senaryolarda yöneticilerin sorumluluğunu yalnızca kendilerine verilen görevlerle sınırlı tutacak ve cezai yaptırımlarla karşılaşmalarının önüne geçebilecektir.

Bu içerik yalnızca bilgi verme amaçlı olup hiçbir surette hukuki tavsiye niteliği taşımamaktadır. Fikri mülkiyet hakları Güleriyüz & Partners Avukatlık Bürosu'na ait olan bu içeriğin yazılı izin alınmaksızın çoğaltılması, kopyalanması ve kullanılması yasaktır.

This content is solely produced for informative reasons and do not constitute legal opinion or advice under any circumstances. Güleriyüz & Partners Attorneys at Law is the sole owner of the intellectual property rights of this content and shall not be reproduced, copied, or used without written consent of Güleriyüz & Partners Attorneys at Law.